הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות פו.

מסורת הש"ס

גמ' ג)[ל"ל נב: **ב)** קידושין מח. כ"ק פט. כ"מ כ. כ"ב קמז: **ג)**כ"ק נח: **ד)**[עי' חוס' לקמן לב. ד"ה לו פקח] **ה)**[יבמות קיג. ניעין מט:] **ו)**רש"ל א"ל **ז)**יבמות קו. **ח)**[כ"ב קמה. ערכין כב. **ט)**[חולין קלב:] **תוס' י)**[ניעין נט.] **יא)**[ל"ל ומצא שמרוחמת הרבה ומבא דלוה מה דאמרי' בפ"ב דקידושין כו' שיעורך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"ם לשון בי' כל הכתוב בשער כי' הסמ"ך] וכן גי' הכ"ה **יב)**[ע"ל י"ל **יג)**[וע"ע חוס' כ"ק ט. ד"ה רב הונא ושוד שם כ"ק מו: ד"ה ה"ג ותוס' ד"ב לב: ד"ה לו ולכל] **יד)**[כלתיתא מולין ק:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פריעת בע"ח וכו' דלאו שלך צדק. ס"מ ד' מע' ע"ל וש"ש ולע"ק:

הגהות

תוס' ד"ה פריעת ב"ח. ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים כו'. נ"לה ל"ל ומש"ה אין נפרעין כו':

(רש"ש)

תורה אור

גמ' א) הֲלוֹא סָרִים לָרֵעַ לְחָקְקָן וְגַנָּבִים מְרוּדִים תָּבִיא בָּיִת כִּי הֹרֵאָה עָרוּם וְכִסִּיתוֹ וּמְבַשֶּׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם:

(משלי כז, ז)

תוס' רי"ד

הלוקח וכיון שאין סה מי שישמע לו נוטה הלוקח בלא שבועה. ת"ל שאם נתנו הפלוה בפתחה לחבירו ושונן הלוה פרוע הוא אע"פ שהפלוה מאמת דבריו אין שופעין לו אלא אמרי' קנוניא עשו שניהם ואומרים ללוה ברע לוקבל הבתולה שהשטר מסור בידו ואם פרעת למלוה לך ודון עמו שיחזור לך מעותיך אבל אין הדבר כן דסינו דאי בני מצי (א"ל) מחיל לי דאמרת מצי כמי למיסר מריעה הוא ולבטוליה והכא דאמרי' הכא מפני שידו כידה לאו למיסרא דחל: באבי דאי הוה מצטרכינן לטעמא דידו עדיפא כידה הוה אמרה לי' כרבא אלא הסני לן דידו כידה דבין שיש לו זכות בנכסים במנה אין יכול למחול זולתו (והרב מוסק הלכה באבי) קריבותי' דר"נ וזבינתה כתובתה בטובת הנאה. פי' בדמים מועטים שקנאה בסמך שאם המנת הרא ירשנה בעלה ואם תתאלמן או תתגרש יזכה הלוקח בכתובה אינרשא שבבא אתו לקחות קתבנו לבתתה. א"ל ר"נ ליבא דליסבא לה עצה תיזל ותחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותיהדר ותירתיה מבה שמנה אזלה ואחילה אמר ר"נ עשינו עצמנו כעורכי הדיינים מעיקרא מאי סבר דלבסוף מאי סבר מעיקרא סבר דמבשרך לא תתעלם דלבסוף סבר אדם חשוב שאני: אי קשיא כיון דיקרינא ליה מיגבא בוחקין הוכי הוה מיגבה לעשות רשע ונזק לחברית דידה קמבטן ונזקא מבולא קאתי ונשוט נזקא דאתריתי לא שביק דוחתא דקרבתא. ואי קשיא כיון דאמרי' לקמן דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא. ר"נ נמי דיין

דינא דגרמי בפ' הגרים [דאיתא שם] הוהוא גברא דאתי כריא דחיטי דבי ר"נ אתא לקמיה דר"נ חייבי' לשלומי מהא דתנן ואם מחמת הנזלן חייב להעמידו שהרנו וקי"ל דאתחזי אתחזי וא"כ מאי הניחמה הבת שמחלה לאבי' ותחייבה היא לשלם: תשובה האי דאמסנה ר"נ עצה זו מסני שלא היה לו הבת נכסים שיוכל הלוקח להשרע ממנה. ותאי דאמרי' ותיהדר ותירתה מאבוה לאו דוקא שהרי אביה היה בחיים אלא ה"ק אביה יורש כתובת אמה שיתן לה בכל יום מתנה שפפרנסת ממנה שיותר רוצה האב שתהי' לבתה לה לאיש מלוה ואם יש לו

עין משפט נר מצוה

לא א טוש"ע מ"מ פי' סו סעיף כג:

לב ב מיי' פ"ז מהלכות מלוה ומלוה הלכה י סמג עשין כג טוש"ע שם סי' סו סעיף כג ולג וסי' צפו סעיף ח:

לג ג מיי' פי"ז מהלכות מלוה הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קג סעיף ד:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לה ה מיי' פי"ג מהל' מלוה הלי ז טוש"ע מ"מ סי' קח סעיף כ:

לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

לז ז מיי' פי"ג מהלכות מלוה הלכה מ סמג עשין נד טוש"ע שם סי' קז סעיף ח:

תוס' רי"ד (המשך)

בעלמא נותנו לבתו א"י הלוקח לגבות ממנה שפ"ב כן נותן לה שלא יהא רשות ללוקח לגבות ממנה א"נ שנתן לה מעט מעט כדי פרנסתה אבל לשלם אם היה נכסי לבת ה"נ דבר לוקח מינה דר"נ דיין דינא דגרמי: נוטא א"ש המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע אואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה: [ג]אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא מאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי: אמר אמימר משמיה דרב חמא [ד]האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי [ה]לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי לאשה מסלקינן לה בארעא האי כי דיניה והאי כי דיניה [ו]ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבעל חוב יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה מאי טעמא [ז]יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי הב ליה [ח]א"ל לא אימא לי גופא דעובדא היכי הוה [ט]הוא עשה שלא כהוגן בעובד כוכבים הוה [י]הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת [יא]פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי דאיעביד מצוה מאי א"ל [יב]תנינא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה. קשה לרבינו יצחק דמה היא דאיכא הא אמרינן בקמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ליתן נכסיה מתוך כך דלא מחיינא מדינא דגרמי אלא דמיים שנתנו לה על כתובה ולא כל הכתובה [ב]ומגלא שמרוחמת הרבה ומיהו לא נחייבה לרשב"ל לשון מגבי ביה דמי שטרא מעליא דמשמע דמייב לשלם כל הכתוב בשטר ומבית ראיה מהא דאמרינן בפ"ד דקידושין (דף מז:) הנקדש לי בשטר מוב לו שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשם לעליהם לו ר"מ אומר אם הלוקח הוא פקח מרצה הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עם הלוה ובתב לו הלוה שטרא אשמי כאילו לוה ממנו ושוב לא יוציא להם הקנוניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא (ובאר הרב שבבל ענין שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו ללוה בין שאומר פרע הוא ונודם ללוקח להפסיד השטר חייב לשלם לו דמי כל השטר מעליא אבל אם הביא עדים שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו ללוקח הר"ל מקרקע שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר וכ"ז פירש על מימרת הא דאמ' שמואל המוכר שטר חוב למחבירו ועל מימרת א"ל ר"נ לא איכא דליסבר עצה. פי' הרא"י דאמר פריבר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי' ביה כו' לא קאי אלא על המוכר עצמו שמחל אבל היורש שמחל פטור מלשלם אע"פ שגרם המסר לחבירו) המאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי נייר בעלמא כלומר שלא מכר לו אלא הנייר והי"ה בידו. כפיא רפרם לר"א ואגבי לי' כשורא לצלמי. פי' בא לדין לפני ר"א ושכבו רפרם בראיות עד שהסכים לו ר"א ודקדק בתשלומו שישלם לו הכל כאשר ידקדק הלוקח לקנות קורה לצדר בה צורות שבורר ישרה וחלקה. אמר אמימר משמיה דר"ח האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וא"ל אינא וא"ל זוזי ב"ח מסלקי' לי' בזוזי ואשה מסלקי' לה בארעא הא בדינה והא בדיני. פי' שב"ח הלוה זוזי ע"ד שישלם לו זוזי אבל האשה לא נתנה כלום וכל הסכר שלה הוא על הקרקע ואי ליבא אלא חדא ארעא. פי' שלא יספיק לשניהם לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכגון שנתבנו ביום א' שאין אדם קרמה שאלו הוי ב"ח הוי חלוקים ועכשיו שהן אשה וב"ח נדחית האשה כלומר הוי היא א' מקולי כתובה אבל אם קדמה האשה אפילו יום אחד הוא קודמת לגבות. א"ל ר"נ לר"ח ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא דא"ל דיל זבין והב לי' א"ל הוהוא תולה מעותיו ביד עובד כוכבים הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן פי' הלוה והמזיק אין דינן שוה דלגבי

מזיק כתב ישיב לדבות שר"כ כבסף ואפ' מובן ראם רוצה לסלק את הנזק נמי בקרקע יכול לסלקן כדאמרינן ברישא ב"ק אי שר"כ אי מיטב וכל משלטלי מיטב ניתנו דאי לא מודבן הבא מודבן בתחא אחריתי אבל אי בעי לאגבויי קרקע יהוב לי' מיטב כי היכי דליקמקן עלי' זבוני ואע"פ שיש לחזיר יכול לסלקו אי בקרקע אי במטלטלין ולא בעי נתן לפיכם ליה דל זבין את המטלטלי והב לי' אלא מסלקו בכל משלטלי דיהוב לי' אפילו מוכן תיזיל שקיל לתו וטרח ומזבין לתו אינו כן דעבד לתה לאיש מלוה ראם יש לו

לא א טוש"ע מ"מ סי' סו סעיף כג:

לב ב מיי' פ"ז מהלכות מלוה ומלוה הלכה י סמג עשין כג טוש"ע שם סי' סו סעיף כג ולג וסי' צפו סעיף ח:

לג ג מיי' פי"ז מהלכות מלוה הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קג סעיף ד:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לה ה מיי' פי"ג מהל' מלוה הלי ז טוש"ע מ"מ סי' קח סעיף כ:

לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

לז ז מיי' פי"ג מהלכות מלוה הלכה מ סמג עשין נד טוש"ע שם סי' קז סעיף ח:

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה. הרמיה הא אמרינן בקמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ליתן נכסיה מתוך כך דלא מחיינא מדינא דגרמי אלא דמיים שנתנו לה על כתובה ולא כל הכתובה [ב]ומגלא שמרוחמת הרבה ומיהו לא נחייבה לרשב"ל לשון מגבי ביה דמי שטרא מעליא דמשמע דמייב לשלם כל הכתוב בשטר ומבית ראיה מהא דאמרינן בפ"ד דקידושין (דף מז:) הנקדש לי בשטר מוב לו שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשם לעליהם לו ר"מ אומר אם הלוקח הוא פקח מרצה הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עם הלוה וכתב לו הלוה שטרא אשמי כאילו לוה ממנו ושוב לא יוציא להם הקנוניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא (ובאר הרב שבבל ענין שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו ללוה בין שאומר פרע הוא ונודם ללוקח להפסיד השטר חייב לשלם לו דמי כל השטר מעליא אבל אם הביא עדים שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו ללוקח הר"ל מקרקע שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר וכ"ז פירש על מימרת הא דאמ' שמואל המוכר שטר חוב למחבירו ועל מימרת א"ל ר"נ לא איכא דליסבר עצה. פי' הרא"י דאמר פריבר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי' ביה דמי נייר בעלמא כלומר שלא מכר לו אלא הנייר והי"ה בידו. כפיא רפרם לר"א ואגבי לי' כשורא לצלמי. פי' בא לדין לפני ר"א ושכבו רפרם בראיות עד שהסכים לו ר"א ודקדק בתשלומו שישלם לו הכל כאשר ידקדק הלוקח לקנות קורה לצדר בה צורות שבורר ישרה וחלקה. אמר אמימר משמיה דר"ח האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וא"ל אינא וא"ל זוזי ב"ח מסלקי' לי' בזוזי ואשה מסלקי' לה בארעא הא בדינה והא בדיני. פי' שב"ח הלוה זוזי ע"ד שישלם לו זוזי אבל האשה לא נתנה כלום וכל הסכר שלה הוא על הקרקע ואי ליבא אלא חדא ארעא. פי' שלא יספיק לשניהם לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכגון שנתבנו ביום א' שאין אדם קרמה שאלו הוי ב"ח הוי חלוקים ועכשיו שהן אשה וב"ח נדחית האשה כלומר הוי היא א' מקולי כתובה אבל אם קדמה האשה אפילו יום אחד הוא קודמת לגבות. א"ל ר"נ לר"ח ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא דא"ל דיל זבין והב לי' א"ל הוהוא תולה מעותיו ביד עובד כוכבים הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן פי' הלוה

לכתובת אמה ותיכן רבינו תם דהכא דבכם ר"י לפיכך לגבעו"ח משום דליכא טעמא דעגילת אמה ובאמה לא שייך עגילת אמה כדאמרינן יותר משבאים רוצה ליתן אמה רוצה ליתן אמה כלל נעיל אבל נעיל לאחר מיתה ליכא נעילת אמה דמיתה לא שכיחא כדאמרינן בהמקנין (ניעין ב.) דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמיתה ליה ונפלי נכסי קמי יתמי עדיפא כתובה יתומים גדולים נזקקין אלא ה"ק לא ניתא ליה למעבד מצוה מאי והא פשיטא דכופין ומה שייך לקרומו מצוה אמר ליה מנינהו דליכא דאיכא מצוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נזקקין הא"מ הכא דלא אמרו לן ניתא לן למעבד מצוה כגון דאמרו מאי אמר ליה מנינהו כו' וי"מ דאמרה מעותיו בעובד כוכבים הוא דלא בעינא דרב יהושע דאמר נעמעמ דאין נזקקין מצוה לגרלי אבל מיוהד דליכא אנכסי ובהיל ובהין שיהן מעות הבעיבוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מצוה ואע"ג דאין לו נתמין עליהו דלא רמיא עלייהו שיעבודא אלא במקום דליכא מצוה אמרת נמי שבשיעבוד לא יכא על המעות ולא דמי לגזלן שבשיעבוד על כל נכסיו דהתם בתיקוריא אתא ליה ודאין דאיתעבד לגמרי אבל הכא לא: **פריעת** בע"ח מצוה. בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא בערכין (ג"ז שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה ניתנו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל בדליכא אחריות נכסים מצוה בע"ז היתומין ואין כופין כדמוכח בפ' מי שהיה נשוי (לקמן נא.) גבי ההוא דשבק קטינא לאדעא וטעמא משום דהוי מצוה כיבוד מצוה שמתן שכרה בגיהה[ד] דאין ב"ד שלמנה מוזהרין עליה והא דאמר בהגוזל עניים (ב"ק נד:) הנים לתן אמיהן פרה וטלית וכל דבר המסויים אינין לאחזיר מתני כבוד כבוד הוא אם לא יהיו מחזירין אינא קטן קטן אכיהן הלבך מיינין לשלם אבל משום כבוד לאודיעם לא ובקטינו' פי' לקמן גבי קטינא דהוהלת ולוכא מצוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו ואין נראה דאשמען דכופין במצות דרבנן כגון מצוה לקיים דברי המת דאמרי' בהשולח (ניעין מ.) דכופין אם היורשים

מיהא

א הקשו קושיא פשוטה, והביאו ב' שיטות נחוצות בדברי אמימר (בסמוך) שהמוכר שטר חוב וחזר ומחלו צריך לשלם לפי מאן דדאין דינא דגרמי. [ועי' בקובץ שיעורים (ב"ב אות תקכ), שלפי השיטה שחייב לשלם רק דמי המכירה, א"כ אם נתן השטר חוב במתנה א"צ לשלם כלל, והעיר, שאם דינא דגרמי מן התורה אין טעם לזה].

ב הביאו ג' צדדים חשובים לבאר שאלת הגמ', 'לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצוה, אמר לא ניחא ליה דאיעביד מצוה מאי'. [ועי' בפסקי התוס' שכתב שהצד הג' תמוה, ועי' במהרש"א שביאר קושייתו על התוס', ועיי"ש מש"כ ליישב התוס']

אינה מגורשת מדרב ושמואל. הכהכה יש לתמוה היכי פשיט מדרב ושמואל דבעי למימר לגירי רה"ל כרה"ל והא רמי בר מתא עופיה מינעבי ליה לגירי רה"ל מכלל דבהגיתמו בהה"ל פשיטא ליה מגורשת וי"ל דדייק מסיפא דמילתיה דמדקאמר דבשמעתא לא מהני מיהו לאיכא דאמרי מדמה לגירי רה"ל בשמעתא: **וצידי רה"ר ברה"ר דמו.** מימה דבריש פלי נערות (לעיל דף לא:) אמר דלענין מיקנא קני לגירי רה"ל: **אדרבה מגורשת מדרב נחמן בר.** מדלא קאמר אדרבה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי דאמרי דבשמעתא לא מהני מיהו לאיכא דאמרי דבשמעתא לא מהני מיהו לאיכא דאמרי דבשמעתא לא מהני מיהו לאיכא